

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Volvminibvs Comprehensvs

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](#)

S. II.

Solvantur objectiones.

Obijecies primò cum Scoto: Virtus humana solum potest esse in illa potentia, quæ est propria hominis in quantum homo est: Atque appetitus sensitivus non est hujusmodi, sed communis hominibus & brutis: Ergo virtus humana seu moralis non potest in illo subjectari.

Huc argumento patet responsio ex dictis initio hujus articuli, ubi advertimus non esse sermonem de appetitu sensitivo secundum se, sed prout in homine aliquid rationis participat, quo pacto non convenienter brutis.

Obijecies secundò: Virtus moralis est habitus electivus, ut patet ex ejus definitione, disputatione praecedenti adducta: Sed habitus existens in appetitu sensitivo non est electivus; cum electione non sit actus appetitus sensitivi, sed solum voluntatis, ut docet D. Thomas supra quæst. 13. art. 2. Ergo habitus existens in appetitu sensitivo virtus moralis esse nequit; subindeque non in talia appetitu, sed in sola voluntate, virtutes morales subjectantur.

Respondeo omnem virtutem moralem esse quidem habitum electivum; in eo tamen differre virtutes morales quæ versantur circa passiones, & resident in appetitu sensitivo, ab aliis quæ non habent moderari passiones, & in voluntate subjectantur, quod ista sunt habitus electivi formaliter, directè, & immediatè, quia directè & immediatè efficiunt electionem, quæ in voluntate residet; illæ vero sunt habitus electivi solum participative, indirectè, mediatae, & completivæ: tum quia eliciunt actum appetitus, in quo electio voluntatis & ordo rationis participatur: tum etiam quia moderando passiones appetitus, quæ electionem debitam perturbant, indirectè & mediatae ad illam conducent: tum denique, quia licet ipsam electionem directè non eliciant, efficiunt tamen actum appetitus sensitivi executivum & completivum illius, subindeque habitus electivi executivæ & completivæ dici possunt. Quam doctrinam & solutionem fuisse expendunt Salmanticenses hic disp. 2. dubio 2. §. 2. eamque vatis D. Thomæ talionis illustrant.

Dices, Ex hac solutione sequi, quod in voluntate debeat poni virtus aliqua ad producendam illam electionem ad quam indirecte solum & mediatae virtutes temperantia & fortitudinis in appetitu sensitivo existentes concurredit: Sed hoc dicinequit, alioquin ad moderandas passiones requirentur duo genera virtutum mortaliuum, quarum alia in voluntate, alia in appetitu sensitivo existent: Ergo, &c. Sequela probatur: Antequam passiones appetitus sensitivi sint moderatae per habitus fortitudinis & temperantia, voluntas patitur difficultatem in eligendo illarum objecto: Ergo ad vincendam talam difficultatem, & ad resistendum passionibus appetitus irascibilis & concupisibilis, requiritur aliqua virtus in voluntate.

Respondeo negando Sequelam: Ut enim articulo sequenti ostendemus, voluntas non eget virtute superadditam, ut tendat in bonum proprium, quale est illud ad quod ordinantur temperantia & fortitudo. Ad probationem in contrarium dicendum est, illam solum probare, quod voluntas ob conjunctionem quam habet cum appetitu rebelli, indiget habitu continen-

Atrix ad resistendum passionibus concupisibilis, & habitu constantie seu perseverantie ad resistendum passionibus irascibilis: illi tamen habitus non habent rationem virtutis, ut docet S. Thomas infra quæst. 18. art. 3. ad 2. quia vera virtus non est in voluntate circa passiones, quamdiu non sunt sedatae, cum virtus sit dispositio perfecti ad optimum, id est ad perfectam operationem: patet autem quod continentia & perseverantia non sunt in voluntate absque perturbatione passionum, immo ad hoc ponuntur in illa, ut resistat passionibus contra rationem insurgentibus: Ergo sicut prædicti habitus non habent consummare bonum ad quod ordinantur, nimis moderaantiam passionum, ita nec habent rationem virtutis.

Bijecies tertio: Virtus moralis debet habere pro subiecto potentiam liberam: Sed appetitus sensitivus non est potentia libera: Ergo non est subiectum virtutis moralis. Major est certa virtus enim moralis debet esse principium actus liberis, & moralis, subindeque subiectari in potentia libera. Minor etiam videtur manifesta: cum libertas non in parte inferiori & sensitiva, sed in superiori & intellectiva residat, & sit formaliter in voluntate, & in intellectu radicaliter.

Respondeo primò Martinez, appetitum sensitivum esse principium actus liberis, non intrinsecè à libertate existente in ipso, sed extrinsecè ab ea quæ est in actu voluntatis. Sed hæc responsio difficultatem non solvit: cum enim omnis actus virtutis sit intrinsecè bonus & moralis, debet etiam esse intrinsecè liber, præterim cum bonitas moralis supra ipsam libertatem fundetur.

Respondeo secundo alii ex nostris Thomistis, quod sicut cogitativa in homine ex coniunctione, quam habet cum intellectu, vim aliquam discurrendi participat, ut colligitur ex S. Thoma i. p. quæst. 78. art. 4. in corp. & ad 5. ita appetitus sensitivus, ut est in homine, ex coniunctione quam habet cum voluntate, & ex eo quod utraque potentia radicetur in eadem anima, aliquam libertatem intrinsecam participat, ut docet idem S. Doctor in 2. dist. 21. quæst. 1. art. 2. ad 5. his verbis: *Appetitus concupisibilis habet quandam libertatem in homine, secundum quod potest obediere imperio rationis, & sic in concupisibili potest esse peccatum.*

Verum licet hæc doctrina verissima sit, & menti Angelici Doctoris consona, non sufficit tamen ad evanquam difficultatem argumenti propositi: nam actus virtutis debet esse simpliciter liber, sicut est simpliciter bonus & honestus: libertas vero, quam appetitus à voluntate participat, ob coniunctionem illam habitualem, & radicationem quam habent in eadem anima, tantum est secundum quid & imperfecta, & ideo non sufficit ad peccandum mortaliter, nisi consensus voluntatis accedit, sed solum venialiter, ut in Tractatu de peccatis fuscere ostendamus. Unde

Ad objectionem dicendum est cum Salmanticensibus, quod licet appetitus sensitivus hominis, ex vi coniunctionis quam habet cum voluntate, non evadat simpliciter liber, sed solum secundum quid, ex actuali tamen influxu & motione voluntatis, per quam ipsum applicat ad operandum, participat intrinsecè libertatem per festam: unde sicut in ipso ut actualiter moto à voluntate potest reperiiri vitium, & peccatum, non solum veniale, sed etiam mortale; ita prout

D. 5.
art. 2.

26.

Tt

sc

D I S P U T A T I O S E C U N D A

239 sic potest esse principium actus virtutis, & sub-
jectum virtutis moralis elicivæ talis actus,
27. Objicies quartò: In ea solum potentia resi-
det virtus moralis, quæ potest attingere bonum
honestum: Sed appetitus sensitivus nequit hoc
bonum attingere; cum ejus objectum ad equa-
tum sit bonum sensibile corporeum, honesto
valde inferius, & ei sepe contrarium: Ergo virtus
moralis in appetitu sensitivo subjectari ne-
quit.

28. Respondeo concessa Majori, negando Minorem: quamvis enim appetitus rationalis per se
primo attingat bonum honestum in communi, &
immediate regulatum per rationem; appetitus
tamen sensitivus, ut actualiter motus à ratione
& voluntate, per quandam participationem rationis
atttingit bonum honestum in particulari,
& regulatum per cogitativam; illud enim non
est omnino extra lineam sensibilis & corporis,
quia licet sit bonum secundum rationem, non
tamen nisi ut participative ordo rationis in actu
sensitivo habetur; quo pacto induit rationem
boni corporis & sensitivis, cum non sit aliud
quam corpora & sensitivis conformitas hujus
actus cum actu rationis.

29. Objicies quintò, & simul instabis contra pre-
cedentem solutionem: Regula virtutis moralis
est prudentia: Sed appetitus sensitivus non re-
gulatur per prudentiam: Ergo non est subjectum
virtutis moralis. Minor probatur: Appetitus
sensitivus regulatur per apprehensionem sensus:
Sed in sensu non est prudentia: Ergo appetitus
sensitivus non regulatur per prudentiam. Major
pater, Minor probatur. Prudentia debet atten-
dere ad omnes circumstantias, & omnia quæ
possunt accidere, præcavere: Sed hoc repugnat
sensui: Ergo in eo prudentia esse nequit.

30. Respondeo non omnem actum virtutis regu-
laris immediatè per veram prudentiam, sed me-
diatè, quatenus intellectus per veram pruden-
tiā proponit objectum honestum sensu, & sensu
proponit appetitui bonum auditum ab in-
tellectu: unde non opus est quod sensus atten-
dat ad omnes circumstantias, sed hanç circum-
spectiōnē supponit factam ab intellectu. Si tam-
en velis dicere, quod sicut in appetitu est quæ-
dam libertas participata à voluntate, ita map-
prehensione sensitiva, per quam dirigitur, est
quædam veluti prudentia imperfecta, ab intel-
lectu participata, quæ plures circumstantias actus
ab appetitu eliciti potest attingere; nihil dices
à veritate, & à principiis supra statutis alienum.

A R T I C U L U S III.

Vtrum in voluntate ponenda sit virtus non so-
lum in ordine ad bonum supernaturale,
& bonum naturale alienum, sed
etiam in ordine ad bonum con-
naturale propriis suppositi?

Certum est apud omnes, virtutem non po-
ni in voluntate, nisi ad attingendum bonū
honestum & morale, seu communia cum ad re-
giam rationem & dictamen prudentia: sed cùm
tale bonum sit duplex, aliud supernaturale &
divinum, quod non potest cognosciri per lu-
men supernaturale, & aliud naturale, quod su-
peditur per conformitatem ad dictamen naturale

A intellectus & prudentia; & rursum naturale al-
liud de proprio illius suppositi in quo est vo-
luntas, cuiusmodi est moderatio propria
passionum; & aliud alienum, quale est radice
alteri quoā suum est; quarum Theologi, &c.
in ordine ad quod bonum honestum ex aligna-
tissimis ponenda sit in voluntate virtus?

§ I.

Tripli conclusione difficultas risolvitur.

Dico primò, voluntarem indigere habitu vir-
tutis ad attingendum bonum supernaturale.
B Probatur breviter: Voluntas indiget virtute
ad attingendum objectum quod excedit pro-
portionem volentis: Sed bonum supernaturale
excedit proportionem volentis, quantum ad
speciem, cum illud sit supra totam speciem na-
turae humanae: Ergo voluntas indiget virtute
superadditam ad attingendum bonum divinum &
supernaturale, nimirum spe & charitate.

Dico secundò, requiri eriā in voluntate ha-
bitum virtutis ad attingendum prompte & faci-
liter bonum alienum, etiam naturale.

Probarū: Licet bonum alienum naturale, non
excedat proportionem voluntatis, quantu-
m ad speciem, sicut bonū supernaturale, o m

tamen excedit, quantum ad individuum; quia uniuscujusque voluntas, hoc ipso quod est radica-
ta in hoc numero supposito, determinatur per
suam differentiam individualē ad bonum pro-
prij suppositi, juxta illud Philosophi: Amabile
bonum, unicunque vero proprium: Ergo voluntas
indiget habitu virtutis ad attingendum bonum
alienum, etiam naturale, ut creditoris, patris,
benefactoris, &c. Et ideo Theologi colloquunt
ea iustitiam, & ejus partes, non tantum subjectivas,
nimirum concurvantib[us] distributivam, legalem,
& epik[et]iam, sed etiam potentiales, ut
pietatem, gratitudinem, observantiam, religio-
nem, &c. Per quod excluditur error Flaminij,
qui lib. 2. de felicitate, non sine clementia no-
ta, auctus est dicere, Errorem maximum est, quod
Philosophi & Theologi arbitrantur, virtutes aliquas
morales esse in voluntate.

Dico tertio, voluntatem respectu proprii bo-
ni, saltem ordinis naturalis, non indigere virtute,
ac proinde omnes virtutes, respicientes hu-
mum modi bonitatem, residere contaxat in app-
petitu sensitivo. Ita communiter docent Thomistæ
contra Scotistas, & Patres Societatis, videlicet
turque hoc sententia esse expressæ Aristoteles,
& D. Thoma: Philosopher enim 3. Ethic. cap.
10. temperantiam & fortitudinem ponit in ap-
petitu sensitivo, solamque iustitiam collatam
voluntate. Idem clare docet S. Doctor quarti 1.
de virtutibus art. 5. ubi sic concludit: Sic ergo
dua virtutes sunt in voluntate sicut in subiecto secula-
ret charitas & iustitia, &c. Illas autem virtutes, quæ
circa passiones consistunt sicut fortitudo circa timores
& audaciam, & temperantia circa concupiscentias,
oportet eadem ratione esse in appetitu sensitivo. Nec
oportet quod ratione ipsarum passionum sit aliqua vir-
tus in voluntate; quia bonum in ipsis passionibus est
quod est secundum rationem, & ad hoc naturaliter se-
habet voluntas ex ratione ipsius potentie; cum si pro-
prium objectum voluntati. Quibus ultimis verbis
rationem fundamentalē nostrā conclusionis
insinuat. Nulla enim potentia eget habitu vir-
tutis ad attingendum objectum in ordine ad

quod